

Наукові поняття гуманізація і гуманітаризація освіти з'явилися в науковому середовищі на початку 90-х років ХХ століття. Поняття гуманізація знайшло своє відображення у нормативних документах, які стали визначальними напрямками освітньої реформи в Україні. Гуманізація освіти націлює на використання таких форм, методів і засобів навчання і виховання, які уможливають індивідуальний розвиток особистісних якостей, формування ціннісних орієнтирів, спрямованих на розвиток її духовності і становлення моральних цінностей. Основним завданням виховання визначено формування гармонійної особистості з високими цілями та ідеалами [2, с. 8].

Поняття гуманітаризація освіти пов'язане з проведенням системи заходів, у яких пріоритет надано розвитку загальнокультурних компонентів у визначеному змісті освіти і формуванню особистісної зрілості майбутніх спеціалістів. Зростання духовності завдяки вихованню й освіті через її гуманітаризацію означає переосмислення досвіду попередніх поколінь щодо пріоритетів у виборі освітніх ідеалів, що означає зміну підходів і спрямування процесу освіти й виховання на формування духовно-морального світу особистості.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Духовна сутність освіти [Текст]. *Вища освіта України*. 2007. № 1. С. 5–10.
2. Берулава М.Н. Гуманизация образования: проблемы и перспективы. Бийск: НИЦ ВиГПИ, 1995. 31 с.
3. Гончаренко С. У. Гуманізація освіти як основний критерій розробки засобів реалізації сучасних технологій навчання: Наукові записки. Серія: Педагогічні науки: Засоби реалізації технології навчання. Випуск 34. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. С. 3–8.

Людмила МАКАРЕНКО

ПОНЯТТЯ «ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТИ» В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Учитель має бути творцем.
Мистецтво навчання полягає не
в умінні повідомляти,
а збуджувати та оживляти*
А. Дістервег

Освітній процес сьогодення розвивається семимильними кроками. Ключовою причиною цього, на наше глибоке переконання, є глобальний процес комп'ютеризації всіх сфер людського життя, у тому числі й навчально-виховного сегменту. Ми вже звикли до біологічних, хімічних, медичних технологій. Технічний процес не міг оминати й важливу сходинку в житті кожного з нас – освіту, тому суспільство починає звикати і до технологій освітніх. Недаремно відомий радянський учений-фізик Сергій Капиця свого часу сказав: «Освіта – це індустрія, направлена у майбутнє» [11, с. 3]. А комп'ютер, як ми розуміємо, невід'ємна складова цього майбутнього. Створення і впровадження інноваційних технологій в освіті, а також навчання застосовувати, створювати і впроваджувати їх стало вимогою часу.

Пропонуємо більш детально розглянути так зване поняття «технологізації освіти», його основні ознаки, складові елементи та темпи поширення [4, с. 3].

Перш за все поглянемо на лексему «технологізація» з філологічної точки зору. Корінь «техно-» є початковою частиною складних слів, зі значенням «технологічний» (на кшталт техноконтроль, технопроект, технотекстиль, техноекономічний). Технологія

означає «знання обробки матеріалу» (techné – мистецтво, ремесло, наука + logos – поняття, вчення) [6, с. 231]. Відповідно, будь-який технологічний процес містить певну послідовність операційних дій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) та відповідних умов. У педагогіці дефініція «технологія» з'явилася в середині минулого століття на протигагу суттєво вужчому за смисловим наповненням поняттю «метод». Останній завжди виступав статично, стабільно. Технологія ж дозволяє «підлаштовуватися», згенеровуватися відповідно до обставин, педагогічних умов. Першочергово поняття «технології» було пов'язане з використанням у педагогічному процесі технічних засобів навчання й програмного забезпечення [7, с. 2]. Існує кілька теорій проникнення технологій в освіту. Ми погоджуємося з думкою Івана Зязюна про те, що технологізація є об'єктивним процесом еволюції освіти до якісно інших ідеалів.

У 70-х роках ХХ століття технологія в навчально-виховному процесі стає не просто допоміжним засобом, а новою системою. Технологія починає відігравати значну роль у розвитку освітнього процесу, змінюючи його організаційні форми, методи, зміст, чим впливає на педагогічне мислення учасників освітнього процесу – учителів та учнів. Таке розуміння технології підкреслювало не тільки важливість поєднання всіх компонентів педагогічного процесу в єдину систему, а й акцентувало увагу на їх взаємовпливові, розвиткові, які, у свою чергу, спричиняють зміни у менталітеті педагога та учнів [6, с. 232].

У 80-х роках осмислення сутності педагогічного процесу, у тому числі педагогічної технології як її складової, продовжується за рахунок досліджень Т. Ільїна, М. Кларіна, В. Монахова, І. Лернера, Ф. Фрадкіна та ін. Так, І. Лернер визначає це поняття як «спосіб організації, спосіб думок про матеріали, людей, установи, моделі й системи типу «людина-машина» [7, с. 139]. Дещо ширше, на наш погляд, тлумачення М. Кларіна, який педагогічною технологією називає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей [5, с. 10].

Тобто історично поняття «технологія» виникло у зв'язку з технічним прогресом і означає сукупність знань про способи і засоби обробки матеріалів; сукупність прийомів, що застосовуються в будь-якій справі.

Говорячи про сучасне розуміння технологій в освіті, слід звернути увагу на те, що педагогічна література нині послуговується кількома поняттями, зокрема: *«освітня технологія»*, *«педагогічна технологія»*, *«виховна технологія»*, *«навчальна технологія»*. Їх не слід сприймати як синонімічні чи взаємозамінні. Доказом цього виступає хоча б класифікація педагогічних технологій Григорія Селевка, де в підгрупі за характером змісту й структури він називає: навчальні й виховні, світські й релігійні, загальноосвітні й професійно-орієнтовані, гуманітарні й технократні, монотехнології й комплексні технології [9, с. 24–26]. Тобто поняття «навчальні» та «виховні технології» є вужчими порівняно з «педагогічними». Останні, за тлумаченням Г. Селевка, слід розглядати у двох аспектах:

1. Як науку, що досліджує найраціональніші шляхи навчання.
2. Як систему способів, принципів та регуляторів, що застосовуються у навчанні [9, с. 14].

С. Кашлев називає педагогічну технологію одним з компонентів педагогічного процесу, що складається з таких мікропроцесів, як навчання й виховання. Вживання термінів «технології навчання» й «технології виховання» він вважає умовними, формальними, педагогічно некоректними, тому що в реальній педагогічній практиці неможливо розділити процеси навчання й виховання, вирізнити їх із суцільного педагогічного процесу [1, с. 201].

Стосовно освітньої технології, то І. Зязюн потлумачує її двобічно: як використання технічних засобів і засобів програмованого навчання, а також як засіб підвищення

організації навчального процесу, засіб подолання відставання педагогічних ідей від стрімкого розвитку техніки [4, с. 4].

Апелюючи знову ж таки до філологічного боку окресленого питання, зазначимо, що власне словосполучення «педагогічна технологія» є неправильним перекладом англійського educational technology – «освітня технологія» (від education – освіта). Донедавна ця неточність не викликала дискомфорту та дискусій учених, проте останнім часом під назвою «педагогічні технології» все частіше стали фігурувати роботи, присвячені проблемам виховання. У зв'язку з цим і з'явилася потреба у розмежуванні, проте, як бачимо, це питання не вирішене й донині [3].

Звертаючись до поняття «технологізація» як похідного від «технологія», зазначимо, що в його потрактуванні теж немає одностайності. Так, С. Стрілець під цією лексеєю розуміє неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень [11, с. 136]. І. Зязюн вважає, що процес технологізації в педагогіці представлений наступними означеннями: стандартизація, уніфікація «освітнього виробництва» у системі масової освіти; винесення творчого процесу (створення і оцінка технологій учіння) на більш високий рівень; упорядкування освітньої системи на основі ієрархії рівнів організації і відповідних їм специфічних технологій тощо. Це процес, що постійно розвивається і пов'язаний з використанням сучасних технологій, які вимагають перебудови стереотипів традиційної освіти, формування нового мислення, зміни ментальності сучасного педагога і учнів, що важко дається самоаналізом. [4, с. 5–6].

Ми погоджуємося з ідеєю В. Вишківської, згідно з якою технологізація є неухильним дотриманням змісту і послідовності етапів упровадження нововведень в освітню сферу, що є суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання [2].

Ставлення науковців до окресленого процесу є різним. Зокрема, аналіз педагогічної літератури показує, що технологізація освітнього простору має як своїх прихильників, так і противників. Зокрема до останніх належить доктор педагогічних наук І. Смагін, котрий вважає, що технологізація знівельовує креатив, творчий підхід учителя, суб'єкт-суб'єктні відносини як такі. Він стверджує, що «...технологізація як відповідна індустріальному суспільству модернізація освіти вступає у протиріччя з особистісно-орієнтованою освітою, зміст якої потрібно пророщувати в особі кожного учня. Алгоритмізація педагогічних дій конфліктує з необхідністю пошуку і творчості» [10].

Ми відносимося до когорти оптимістів та вважаємо процес технологізації безперервним, історично зумовленим та таким, що сприяє підвищенню ефективності процесу навчання як такого, розвитку індивідуального потенціалу кожного учасника освітнього процесу, забезпечує розвиток співробітництва, а головне – підвищує якість освіти як такої, що є головним завданням сучасного етапу розвитку освіти України.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Т. Педагогічна, виховна, освітня технологія: диференціюємо чи отожднюємо? *Освітня галузь «Технології»: реалії та перспективи* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті акад. Д. О. Тхоржевського, 22–23 квіт. 2013 р. / за заг. ред. проф. А. Ю. Цини. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. С. 200–202.
2. Вишківська В. Технологізація навчання у вищій школі як умова вдосконалення підготовки майбутнього вчителя. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/7_2009/11.pdf.pdf (дата звернення: 29.10.2021).
3. Дика С. М. Що розуміють під технологією в педагогічній науці та практиці. URL: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/shcho-rozumiiut-pid-tekhnologieiu-v-pedagogichnii-.html> (дата звернення: 29.10.2021).

4. Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/6145/1/зязюн4.pdf> (дата звернення: 29.10.2021).
5. Кларин М. В. Педагогическая технология. Москва : Знание, 1989. 77 с.
6. Коломієць Н. А. Педагогічні технології: з теорії питання. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Київ : Міленіум, 2006. С. 231–240.
7. Лернер И. Я. Внимание: технология обучения. Советская педагогика. 1990. № 3. С. 138–141.
8. Педагогічна технологія як категорія педагогіки. *Завуч*. 2006. № 36. (вкладка). С. 1–5.
9. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. Москва : Народное образование, 1998. 256 с.
10. Смагін І. Педагогічна технологія і методична система в шкільному навчанні. URL: http://zippo.net.ua/data/files/KafMetNavPredm/NaukRobota/3_Smagin_II.pdf (дата звернення: 29.10.2021).
11. Стрілець С. І. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі: навчально-методичний посібник. Чернівці, 2012. 200 с.

Оксана БУРЛАКА

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД

Обраний Україною європейський вектор розвитку вищої освіти передбачає прийняття європейських стандартів у підготовці фахівців. Реформування освіти, що полягає в посиленні автономності закладів вищої освіти (ЗВО), розширенні академічної мобільності, зосередженості на формуванні професійних компетентностей, необхідних здобувачам для успішного працевлаштування, має враховувати і більш активну реалізацію принципів гендерного паритету. Імплементация гендерного підходу в освіту є вкрай необхідною для побудови демократичного суспільства, яке базується на визнанні рівних прав і можливостей кожної людини.

Гендерна проблематика у всіх сферах життєдіяльності загалом й у галузі освіти зокрема цікавить багатьох учених. Так, окремим питанням реалізації гендерної політики в освіті присвячені праці С. Гладченко, Т. Деділової, І. Токар, І. Царенко, прояви мовного сексизму в підручниках досліджували Т. Дрожжина, Т. Коробкіна, О. Малахова, О. Марущенко, Т. Рябова, розвиток гендерної культури студентів став об'єктом уваги М. Воровки, І. Загайнова, І. Лисової, іноземний досвід гендерного виховання вивчали Л. Ковальчук, Т. Паничок, Л. Смоляр та ін. Метою цієї статті є узагальнене висвітлення основних напрямів реалізації гендерного підходу у процесі підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

Одним із шляхів утілення гендерного підходу в діяльність вишів є гендерна освіта, яка передбачає введення в навчальний процес різноманітних дисциплін і спецкурсів з гендерної проблематики, організацію відповідних наукових гуртків, підготовку навчальних програм, написання підручників, методичних посібників.

Про впровадження гендерної компоненти до навчального процесу закладів освіти йдеться в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків» (№ 2866–IV від 8 вересня 2005 р.): «До навчальних програм вищих навчальних закладів, курсів перепідготовки кадрів включаються дисципліни, які вивчають питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, та факультативне вивчення правових засад гендерної рівності на основі гармонізації національного і міжнародного законодавства» [3]. Із 2018–2019 н. р. в усіх закладах